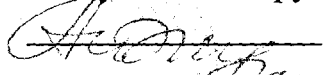

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па гуманітарнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь

 А. І. Жук
22.04.2013

Рэгістрацыйны № ТД- Е.503/тып.

ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАЯ КРЫТЫКА

**Тыпавая вучэбная праграма
для ўстаноў вышэйшай адукацыі па спецыяльнасцях:**

1-23 01 08 – «Журналістыка (па напрамках)»

1-23 01 10 – «Літаратурная работа (па напрамках)»

УЗГОДНЕНА

Начальнік Упраўлення друкаваных
СМІ

і знешніх сувязей

Міністэрства інфармацыі РБ

 Л.І. Зяньковіч

03.05.2013

УЗГОДНЕНА

Начальнік Упраўлення вышэйшай
і сярэдняй спецыяльнай адукацыі

Міністэрства адукацыі

Рэспублікі Беларусь

 С.І. Раманюк

22.04.2013

Старшыня Вучэбна-
метадычнага аб'яднання
па гуманітарнай адукацыі

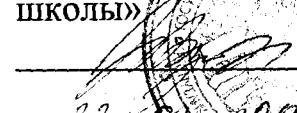
 А.В. Данільчанка

22.04.2013

Прарэктар па вучэбнай
і выхаваўчай рабоце

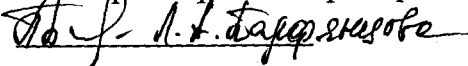
Дзяржаўнай установы адукацыі

«Рэспубліканскі інстытут вышэйшай
школы»

 В.І. Шупляк

22.04.2013

Эксперт-нормакантралёр

22.03.2013

Мінск 2013

СКЛАДАЛЬНІК:

Кавалеўскі Арцём Мікалаевіч, старшы выкладчык кафедры літаратурна-мастацкай крытыкі факультэта журналістыкі Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

РЕЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра беларускай мовы і літаратуры ўстановы адукацыі «Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт»;

Тычко Галіна Казіміраўна – прафесар, загадчык кафедры беларускай філалогіі і сусветнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», доктар філалагічных навук

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

Кафедрай літаратурна-мастацкай крытыкі факультэта журналістыкі
(пратакол № 12 ад 15.03.2012 г.)

Навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
(пратакол № 4 ад 30.03.2012 г.)

Навукова-метадычным саветам па журналістыцы Навукова-метадычнага аб'яднання па гуманітарнай адукацыі
(пратакол № 5 ад 10.04.2012 г.)

Адказны за выпуск: Кавалеўскі А.М.

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма па дысцыпліне «Літаратурна-мастацкая крытыка» распрацавана для вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь згодна з патрабаваннямі адукацыйных стандартаў па спецыяльнасцях 1-23 01 08 «Журналістыка (па напрамках)» і 1-23 01 10 «Літаратурная работа (па напрамках)».

Курс тэорыі і метадалогіі літаратурна-мастацкай крытыкі – важны кампанент падрыхтоўкі будучых журналістаў. Журналіст павінен мець навук прафесійнай ацэнкі і аналізу мастацкіх твораў, якія складаюць неад’емную частку культурнага набытку як асобнага чалавека, так і грамадства наогул.

Агульную **накіраванасць** курса складае вызначэнне сістэмы, метадаў і прынцыпаў, якія б садзейнічалі як крытычнаму, так і міждысцыплінарнаму падыходу пры разглядзе мастацкага твора. Гэта прадугледжвае выяўленне і выпрацоўку тыпалогіі інтэрпрэтацыйных мадэлей мастацкага твора ў сістэме асноўных крытычных жанраў, што дапаможа вылучыць і сістэматызаваць як агульныя, так і спецыфічныя рысы разнастайных канцэпцый у айчынным мастацтвазнаўстве. Даследаванне падыходаў да аналізу твораў мастацтва дазваляе стварыць цэласную карціну сумежнага тэарэтычнага поля класічнага мастацтвазнаўства і сучаснай крытыкі і на аснове гэтай карціны разгледзець мастацкі твор як складаную шматузроўневую з’яву, у якой кожнаму элементу адведзена важная роля ў стварэнні гарманічна ўпарадкаванага мастацкага адзінства.

Курс **прадугледжвае** спалучэнне тэарэтычных ведаў з самастойнай практычнай дзейнасцю студэнтаў (напрыклад, напісанне літаратурна-крытычных работ у розных жанрах).

У сувязі з тым, што літаратура і мастацтва займаюць важнае месца ў сацыякультурным жыцці чалавека, дысцыпліна «Літаратурна-мастацкая крытыка» адыгрывае значную **ролю** ў падрыхтоўцы спецыялістаў гуманітарнай сферы наогул і асабліва ў падрыхтоўцы тых спецыялістаў, адной з важных

задач прафесійнай дзейнасці якіх з'яўляецца комплексны аналіз, вытлумачэнне і інтэрпрэтацыя твораў мастацтва і прыгожага пісьменства. Гэтая дысцыпліна з'яўляецца лагічна-заканмернай і неабходнай часткай у сістэме журналісцкай адукацыі па спецыяльнасцях 1-23 01 08 «Журналістыка (па напрамках)» і 1-23 01 10 «Літаратурная работа (па напрамках)» і займае важнае месца ў падрыхтоўцы спецыялістаў дадзенага профілю. Вучэбны курс «Літаратурна-мастацкая крытыка» ўзаемадзейнічае з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі («Асновы тэорыі літаратуры», «Беларуская літаратура», «Руская літаратура», «Сусветная літаратура», «Філасофія» і інш.), якія спрыяюць разуменню мастацтва і літаратуры, а таксама садзейнічаюць паглыбленаму трактаванню мастацкага твора як складанаарганізаванай вобразнай і светапогляднай сістэмы.

Мэта дадзенага курса – навучыць студэнтаў абгрунтавана і комплексна ацэньваць творы мастацтва і прыгожага пісьменства, арыентавацца ў разнастайнасці іх відаў, мець уяўленні пра стылі і жанры, сур'ёзна і ўдумліва разважаць і выказвацца аб сучасных працэсах у галіне літаратурна-мастацкай творчасці, улічваючы традыцыі айчынай крытычнай думкі і тэндэнцыі сучаснага мастацтва розных відаў.

Асноўнымі **задачамі** дысцыпліны з'яўляюцца:

- разгляд найважнейшых этапаў у гісторыі развіцця айчынай і сусветнай літаратурна-мастацкай крытыкі;
- зварот увагі студэнтаў на крытэрыі і прынцыпы ацэнкі публіцыстычных і мастацкіх твораў;
- фарміраванне ўстойлівых уяўленняў аб аб'ектыўным і суб'ектыўным баках крытычнага выказвання;
- дэманстрацыя міждысцыплінарнага характару літаратурна-мастацкай крытыкі і яе сувязі з іншымі навукамі аб мастацкай творчасці;
- доказнае абгрунтаванне літаратурна-крытычнай дзейнасці як самаўсведамлення мастацтва (культуры).

Па заканчэнні вывучэння дысцыпліны студэнты павінны **ведаць**:

- асноўныя заканамернасці і тэндэнцыі гістарычнага развіцця літаратурна-мастацкай крытыкі;

- асобныя этапы творчасці, асаблівасць творчай манеры і светапогляд вядучых айчынных і сусветных крытыкаў;

- своеасаблівасці стварэння вобраза ў літаратуры і мастацтве розных відаў;

- асноўныя прынцыпы аналізу і інтэрпрэтацыі мастацкіх твораў.

Студэнты павінны ўмець:

- кваліфікавана ацэньваць з'явы і працэсы, якія характарызуюць развіццё сучаснага мастацтва і літаратуры;

- комплексна аналізаваць мастацкія творы;

- разрозніваць жанравую спецыфіку сучаснага мастацтва і спосабы рэалізацыі аўтарскай задумы;

- разглядаць мастацкі твор у рэчышчы актуальных эстэтычных тэндэнцый сучаснага грамадства.

Патрабаванні да засваення дысцыпліны. У выніку засваення лекцыйнага курса, удзелу ў семінарскіх занятках, вывучэння неабходнай літаратуры і азнамлення з творамі сучаснага мастацтва розных відаў студэнт павінен арыентавацца ў крытэрыях і прынцыпах ацэнкі мастацкага твора, ведаць асноўныя мастацкія стылі, напрамкі, плыні, разумець спецыфіку нацыянальнай школы літаратурна-мастацкай крытыкі, азнаёміцца з творамі беларускіх і сусветных крытыкаў і даследчыкаў мастацтва. Веды, атрыманыя ў працэсе вывучэння курса, дапамогуць студэнтам у будучай прафесійнай дзейнасці ў якасці крытыка, аглядальніка ў адзеле культуры, журналіста ў спецыялізаваных СМІ па культуры, арт-журналіста, рэдактара і г.д.

Характарыстыка рэкамендаваных метадаў і тэхналогій навучання. У выкладанні курса «Літаратурна-мастацкая крытыка» выкарыстоўваюцца наступныя метады: герменеўтычны, кампаратывісцкі, семіятычны, метады сістэмна-цэласнага аналізу. Вывучэнне дысцыпліны прадугледжвае чытанне лекцый па тэматыцы кожнага з раздзелаў і правядзенне практычных заняткаў у

выглядзе дыскусій, круглых сталоў. На семінарах прадугледжваецца абмеркаванне водгукаў, рэцэнзій, творчых партрэтаў, эсэ, напісаных студэнтамі ў залежнасці ад абранай тэмы з мэтай фарміравання навыку аналізу мастацкага твора. У ходзе вывучэння раздзелаў дадзенай дысцыпліны студэнтам прапанавана спалучаць лекцыйны матэрыял з самастойнай работай над вучэбнай і спецыяльнай літаратурай, а таксама азнаямленнем з творамі сучаснага мастацтва і напісаннем аўтарскіх работ.

Агульная колькасць гадзін курса – 88 (усяго), з якіх 28 аўдыторных (14 лекцыйных і 14 семінарскіх). Форма выніковага кантролю – экзамен (для студэнтаў спецыяльнасці 1-23 01 10 «Літаратурная работа (па напрамках)» і залік (для студэнтаў спецыяльнасці 1-23 01 08 «Журналістыка (па напрамках)).

Рэкамендацыі па арганізацыі самастойнай работы.

Самастойная работа студэнтаў складаецца з падрыхтоўкі да практычных заняткаў, дыскусій, абмеркаванняў, з вывучэння неабходнай літаратуры, наведвання музеяў, галерэй, тэатраў, кінатэатраў, канцэртаў, падрыхтоўкі да выканання тэставых заданняў.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ п/п	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		
		усяго	у тым ліку	
			лекцыі	семінарскія заняткі
1. Літаратурна-мастацкая крытыка як від літаратурна-даследчай дзейнасці.				
1.1.	Месца і роля крытыкі ў творчым і літаратурным працэсах.	2	2	
1.2.	Асноўныя адрасы літаратурна-мастацкай крытыкі, яе маральна-эстэтычныя высновы.	4	2	2
1.3.	Станаўленне беларускай літаратурна-мастацкай крытыкі.	4	2	2
2. Інтэрпрэтацыя як спецыфічны спосаб крытычнага рэагавання і актуалізацыі аўтарскай ідэі.				
2.1.	Твор і яго крытычнае вытлумачэнне.	2	2	
2.2.	Крытыка і іншыя навукі аб мастацкай творчасці, крытыка і публіцыстыка; узаемапранікненне і ўласныя сферы дзейнасці.	2	2	
2.3.	Крытыка як самаўсведамленне мастацтва (культуры).	4	2	2
3. 3 гісторыі развіцця літаратурна-мастацкай крытыкі.				
3.1.	Асноўныя напрамкі гісторыі развіцця рускай літаратурна-мастацкай крытыкі.	2		
3.2.	Крытэрыі і прынцыпы ацэнкі публіцыстычных мастацкіх твораў.	4	2	4
3.3.	Аб'ектыўнае і суб'ектыўнае ў крытыцы.	4		4
РАЗАМ:		28	14	14

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛА

РАЗДЗЕЛ 1. ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАЯ КРЫТЫКА ЯК ВІД ЛІТАРАТУРНА-ДАСЛЕДЧАЙ ДЗЕЙНАСЦІ.

Тэма 1.1. Месца і роля крытыкі ў творчым і літаратурным працэсах.

Вызначэнне, функцыі і задачы літаратурна-мастацкай крытыкі, асаблівасці яе творчага метаду.

Інфармацыйная, рэкламная, рэкрэацыйная і забаўляльная функцыі сучаснай крытыкі.

Месца і роля крытыкі ў творчым і літаратурным працэсах.

Віды літаратурна-мастацкай крытыкі, асаблівасці іх праяўлення ў масавых і спецыялізаваных выданнях.

Крытэрыі і прынцыпы ацэнкі публіцыстычных і мастацкіх твораў.

Тэма 1.2. Асноўныя адрасы літаратурна-мастацкай крытыкі, яе маральна-эстэтычныя высновы.

Крытычнае выказванне ў сістэме літаратурнага факта (літаратурны твор – пасіўнае чытацкае меркаванне (уражанне) – асобнае крытычнае выказванне, увасобленае ў тэксце крытыка – комплекс крытычных выказванняў (тэксты розных крытыкаў).

Мастацкая камунікацыя як адна з найважнейшых мэт літаратурна-мастацкай крытыкі.

Крытык як пасрэднік паміж чытацкай аўдыторыяй і пісьменніцкай (мастацкай) супольнасцю

Тэма 1.3. Станаўленне беларускай літаратурна-мастацкай крытыкі.

Асаблівасці крытыкі пісьменніцкай і дзеячаў мастацтва.

Беларуская літаратурна-мастацкая крытыка ў 20 – 30-я гг.: творчыя аб'яднанні і іх выданні.

М. Багдановіч – крытык. Асноўныя тэмы і жанры выступленняў у друку.

Літаратуразнаўчая і крытычная спадчына Івана Замоціна. Творчасць на сумежжы дзвюх культур. Асаблівасці даследчага метаду.

С. Палуян – крытык.

Крытычная спадчына М. Гарэцкага.

РАЗДЗЕЛ 2. ІНТЭРПРЭТАЦЫЯ ЯК СПЕЦЫФІЧНЫ СПАСАБ КРЫТЫЧНАГА РЭАГАВАННЯ І АКТУАЛІЗАЦЫІ АЎТАРСКАЙ ІДЭІ.

Тэма 2.1. Твор і яго крытычнае вытлумачэнне.

Інтэрпрэтацыйныя падыходы.

Праблема ўспрымання ў сучаснай метадалогіі літаратурнай крытыкі.

Спосабы аргументацыі ацэнак і вывадаў.

Лагічнае і вобразнае ў працэсе аналізу твораў.

Аб'ектыўнае і суб'ектыўнае ў крытыцы.

Віды мастацтва: вызначэнне, прынцыпы класіфікацыі, спецыфіка іх крытычнага асэнсавання.

Асноўныя інтэрпрэтацыйныя тэндэнцыі: імкненне дэшыфраваць тэкст, пошук у тэксце абагульненай ідэі, праблемы, глабальнага прынцыпу.

Тэма 2.2. Крытыка і іншыя навукі аб мастацкай творчасці, крытыка і публіцыстыка; узаемапрапаненне і ўласныя сферы дзейнасці.

Поліварыянтнасць даследчых інтарэсаў сучаснай філалогіі і гуманітарыстыкі.

Выкарыстання метадаў і прыёмаў з разнастайных сумежных галін ведаў і новыя міждысцыплінарныя плоскасці даследавання.

Сучасны мастацкі тэкст як засвоены, адаптаваны “сюжэт” адначасова для некалькіх сумежных субдысцыплін, якія ўзніклі ў выніку аб'яднання намаганняў лінгвістаў, літаратуразнаўцаў, гісторыкаў літаратуры, крытыкаў, культуролагаў, філосафаў, мастацтвазнаўцаў.

Міждысцыплінарны характар сучаснай гуманітарыстыкі ў святле непазбежных запазычанняў і трансляцый адных і тых жа “сюжэтаў” з адной дысцыпліны ў іншую.

Тэма 2.3. Крытыка як самаўсведамленне мастацтва (культуры).

Крытыка аб выяўленчым мастацтве розных відаў.

Беларуская кінакрытыка і кіназнаўства: станаўленне, развіццё, сучасныя тэндэнцыі.

Мызычнае мастацтва і крытыка: разнавіднасці формаў і спецыфіка іх асэнсавання.

Традыцыі і сучасны стан беларускай тэатральнай крытыкі.

Ю.М. Лотман аб навучы, мастацтве, культуры. (Артыкулы: “Как говорит искусство”, “Этот трудный текст”, “История культуры: движение в будущее”, “О природе искусства”, “Архитектура в контексте культуры”, “Память культуры. История и семиотика”, “Семиотика кино и проблемы киноэстетики”, “К построению теории взаимодействия культур”).

РАЗДЗЕЛ 3. З ГІСТОРЫІ РАЗВІЦЦЯ ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАЙ КРЫТЫКІ

Тэма 3.1. Асноўныя напрамкі гісторыі развіцця рускай літаратура-мастацкай крытыкі.

Светапогляд В.Р. Бялінскага ў 1840-я гады і яго трактоўка мастацкай літаратуры. Бялінскі аб прызначэнні крытыкі. (“Ідэя мастацтва” Бялінскага). Барацьба ідэйных плыняў у крытыцы і журналістыцы ў 1859 – 1862 гг.

Эстэтычная канцэпцыя М.Г. Чарнышэўскага (“Эстетические отношения искусства к действительности”, аўтарэцэнзія).

“Рэальная крытыка” М. А. Дабралюбава і стаўленне да яе ў розныя гістарычныя перыяды.

М. Цвятаева аб сэнсе і ролі крытыкі.

Тэма 3.2. Крытэрыі і прынцыпы ацэнкі публіцыстычных і мастацкіх твораў.

Перагляд традыцыйных прынцыпаў і крытэрыяў эстэтычнай ацэнкі. Заканамернае звужэнне грамадскай функцыі крытыкі.

Папулярызацыя ў крытыцы прынцыпу “мастацтва дзеля мастацтва”. Дыскрэдытацыя ў чытацкіх колах наіўнага ўяўлення пра надзвычайную грамадскую ролю крытыкі як камертона ў бягучым літаратурным працэсе. Узнікненне з’явы, якую можна акрэсліць як *“распльывістасць (амбівалентнасць) меркаванняў”*, што паўстала сёння не толькі перад крытыкамі, але і літаратуразнаўцамі.

Тэма 3.3. Аб’ектыўнае і суб’ектыўнае ў крытыцы.

Дыялектыка аб’ектыўнага і суб’ектыўнага пачаткаў у крытыцы.

Суб’ектыўна-аб’ектыўны, устойліва-зменлівы, інварыянтна-варыятыўны, “дакладна”-шматзначны характар прачытання і ацэнкі твора літаратура-мастацкай крытыкай.

Для пісьменніка літаратурны твор мае перш за ўсё суб’ектыўны сэнс: ён з’яўляецца рэалізацыяй пэўнага творчага праекта, задумы або – у больш шырокім сэнсе – артыкуляцыяй яго суб’ектыўнасці. Аднак, з пункту гледжання чытача, літаратурны твор мае аб’ектыўны сэнс, а, значыць, выступае ў якасці аб’екта, прызначанага для спасціжэння і вытлумачэння.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Асноўная літаратура

1. Аймермахер К. Знак. Текст. Культура. — М.: Дом интеллектуальной книги, 1997. — 244 с.
2. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. М.: Искусство, 1979.
3. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20 – 30 г.): Метадычныя парады па курсе “Гісторыя беларускай літаратурнай крытыкі” для студэнтаў спецыяльнасці ГО201 – Беларуская мова і літаратура / Гродзен. дзярж. ун-т імя Я. Купалы; Склад. І.В. Жук. Гродна: ГрДУ, 1997.
4. Е.Л. Бондарева. Литературно-художественная критика. Часть 1. БГУ, 1987.
5. Е.Л. Бондарева. Литературно-художественная критика. Основы теории. Часть 2. БГУ, 1994.
6. Е.Л. Бондарева. Беларуская літаратурна-мастацкая крытыка: пачатак і станаўленне. Частка 3. БДУ, 1997.
7. Е.Л. Бондарева. Экран в разных измерениях (разделы о киноведении и кинокритике). Мн., 1983.
8. В.Н. Баранов, А.Г. Бочаров, Ю.Н. Суровцев. Литературно-художественная критика. М.: Высшая школа, 1982.
9. Васючэнка П. Адлюстраванне першатвору. – Мн., 2004.
10. Виды литературно-художественной критики: опыт историко-теоретического обзора: Сб. науч. ст. / Под общ. ред. Л.П. Саенковой. Мн.: БГУ, 2005.
11. Гніламедаў У. Класікі і сучаснікі: Артыкулы, нарысы, старонкі ўспамінаў. Мн.: Мастацкая літаратура, 1987.
12. Грамадчанка Т.К., Гурская А.С., Гарэлік Л.М. Праблемы сучаснай беларускай крытыкі. Мн.: Навука і тэхніка, 1996.
13. Задорнова В.Я. Восприятие и интерпретация художественного текста. М.: Высшая школа, 1994.
14. Замоцін І.І. Творы: літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн.: Мастацкая літаратура, 1991.
15. В.Н. Кулешов. История русской критики XVIII – начала XX веков. Изд. 4. М.: Просвещение, 1991.
16. Литературный энциклопедический словарь / Под общ. ред. В.М. Кожевникова, П.А. Николаева. М.: Советская энциклопедия, 1987.
17. Лотман Ю.М. Воспитание души: Воспоминания. Интервью. Беседы о русской культуре. СПб.: Искусство – СПб, 2005.
- 18.
19. Лотман Ю.М. О поэтах и поэзии: Анализ поэтического текста. Статьи. Исследования. Заметки. СПб.: Искусство – СПб, 2001.
20. Міхась Мушынскі. Каардынаты пошуку. Беларуская крытыка: набыткі, перспектывы. Мн.: Мастацкая літаратура, 1988.
21. Н.Т. Нефедов. История зарубежной критики и литературоведения. М.: Высшая школа, 1988.

22. Віктар Каваленка. Праблемы сучаснай беларускай крытыкі. Мн.: Навука і тэхніка, 1977.
23. Б.В. Стральцоў. Асноўныя творчыя метады ў журналістыцы. Мн., БДУ, 1999–2000.
24. Теории, школы, концепции: (Критич. анализы). Художественная рецепция и герменевтика: Сб. ст. / АН СССР. Ин-т мировой лит. им. А.М. Гоголя; Отв. ред. Ю.Б. Борев. М.: Наука, 1985.
25. Тынянов Ю.Н. Литературный факт. М.: Высшая школа, 1993.
26. Храпченко М.Б. Познание литературы и искусства. Теория. М.: Наука, 1987.
27. Сергей Чупринин. Критика – это критики. М.: Советский писатель, 1988.
28. Эпштейн. М.Н. Литературное произведение и его критическое истолкование // Актуальные проблемы методологии литературной критики: Принципы и критерии: Сб. ст. / АН СССР. Ин-т мировой лит. им. А.М. Горького; Редкол.: Г.А. Белая (отв. ред.) и др. М.: Наука, 1980. С. 302–320.

Дадатковая літаратура

1. Андреев Ю. Волшебное зрение (специфика литературы в современных преломлениях). — Л.: Советский писатель. Ленинградское отделение, 1990. — 432 с.
2. Аристотель. Поэтика. Риторика. СПб.: Азбука, 2000.
3. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. — М.: Русские словари, 1997. — 416 с.
4. Гинзбург Л. О лирике. М.: Интрада, 1997.
5. История культуры и поэтика. М.: Изд-во “Наука”, 1994.
6. Кавалеўскі А. “Адчуць нявыказанае” (развагі аб інтэрпрэтацыі паэтычнага тэксту) // Слова ў кантэксце часу: да 80-годдзя д-ра філал. навук, праф. Аркадзя Іосіфавіча Наркевіча: зб. навук. прац / пад агульн. рэд. д-ра філал. навук, праф. В.І. Іўчанкава. — Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2009. — С. 200–210.
7. Кавалеўскі А. Крытычнае меркаванне аб творы як спосаб мастацкай камунікацыі // Журналістыка. Искусство. Критика: Материалы научно-практ. конф., посвященной 85-летию со дня рожд. известного белорусского кинокритика, доктора филол. наук, профессора, Заслуженного деятеля науки Беларуси Ефросиньи Леонидовны Бондаревой. — Минск, 2008. — С. 69–74.
8. Кавалеўскі А. Слова “з нагоды” Слова, альбо статус рэцэнзіі ў сучасным літаратурным працэсе // Жыццём і словам прысягаючы...: да 85-годдзя заслуж. работніка адукацыі Рэсп. Беларусь, д-ра філал. навук, праф. Міхася Яўгенавіча Цікоцкага: зб. навук. прац / пад агульн. рэд. д-ра філал. навук, праф. В.І. Іўчанкава. — Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. — С. 127–134.
9. Кавалеўскі А.М. Чытацкі вопыт: асаблівасці ўспрымання і інтэрпрэтацыі мастацкага тэксту // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Сер. 4: Філал. Журн. Пед. — 2007. — № 1. — С. 122–128.

10. Кавалеўскі А. Чытаць – успрымаць – разумець // Тэксты — №12. — Мінск, 2009. — С. 75 – 101.
11. Лотман Ю.М. Избранные статьи: В 3 т. Таллинн: Изд-во “Александра”, 1992.
12. Мукаржовский Я. Исследования по эстетике и теории искусства. М.: Искусство, 1994.
13. Штайн К.А. Язык. Поэзия. Гармония. Ставрополь: Ставропольское книжное изд-во, 1989.
14. Вячаслаў Рагойша. Тэорыя літаратуры ў тэрмінах. Мн.: Беларуская энцыклапедыя, 2001.
15. Сартр Ж.П. Что такое литература? Слова. Мн.: Попурри, 1999.
16. Томашевский Б.В. Теория литературы. Поэтика. М.: Аспект пресс, 2003.
17. І.П. Мележ. Развагі пра нашу крытыку. У зб. “Жыццёвыя клопаты”. Мн.: Мастацкая літаратура, 1975.

Прыкладныя пытанні да экзамену (заліку)

1. Вызначэнне, функцыі і задачы літаратурна-мастацкай крытыкі, асаблівасці яе творчага метаду.
2. Асноўныя адрасы літаратурна-мастацкай крытыкі, яе маральна-эстэтычныя высновы.
3. Літаратурна-мастацкая крытыка і СМІ: прынцыпы і формы ўзаемадзеяння.
4. Месца і роля крытыкі ў творчым працэсе.
5. Віды літаратурна-мастацкай крытыкі, асаблівасці іх праяўлення ў масавых і спецыялізаваных выданнях.
6. Крытыка і іншыя навукі аб мастацкай творчасці, крытыка і публіцыстыка; узаемапранікненне і ўласныя сферы дзейнасці.
7. Асноўныя кірункі гісторыі развіцця літаратурна-мастацкай крытыкі.
8. Асноўныя моманты тэксталагічнага аналізу літаратурнага твора.
9. М. Цвятаева аб сэнсе і ролі крытыкі.
10. В.Р. Бялінскі аб прызначэнні крытыкі, яе ўздзеянні на літаратуру і грамадства. “Ідэя мастацтва” В.Р. Бялінскага.
11. М.Г. Чарнышэўскі аб “кодэксе годнасці” крытыкі, умовах яго ажыццяўлення. Эстэтычная канцэпцыя М.Г. Чарнышэўскага (“Эстетические отношения искусства к действительности”, аўтарэцэнзія на дысертацыю).
12. “Рэальная крытыка” М.А. Дабралюбава і стаўленне да яе ў розныя гістарычныя перыяды.
13. Крытэрыі і прынцыпы ацэнкі публіцыстычных і мастацкіх твораў.
14. Метад як інструмент ацэнкі мастацкага твора.
15. Праблема чытацкага ўспрымання і спробы яе вырашэння шляхам інтэрпрэтацыі.
16. Інтэрпрэтацыя тэксту як спецыфічны спосаб крытычнага рэагавання і актуалізацыі аўтарскай ідэі.
17. Твор і яго крытычнае вытлумачэнне. Інтэрпрэтацыйныя падыходы.
18. Крытычнае меркаванне і крытычны аналіз у сістэме літаратурнага факта. Спосабы аргументацыі ацэнак і вывадаў.
19. Літаратурна-мастацкая крытыка ва ўмовах ідэалагічных рэгламентацый.
20. Крытыка як самаўсведамленне мастацтва (культуры).
21. Літаратурна-мастацкая крытыка ў 1992–2008 гг.
22. Праблема крытэрыяў ацэнкі мастацкай творчасці ва ўмовах грамадскіх рэфармацый.
23. Віды мастацтва: вызначэнне, прынцыпы класіфікацыі, спецыфіка іх крытычнага асэнсавання.
24. Лагічнае і вобразнае ў працэсе аналізу мастацкіх твораў.
25. Аб’ектыўнае і суб’ектыўнае ў крытыцы.
26. Сацыялагічны і эстэтычны аспекты крытычнага аналізу.
27. Станаўленне беларускай літаратурна-мастацкай крытыкі.
28. Асаблівасці крытыкі пісьменніцкай і дзеячаў мастацтва.

29. Беларуская літаратурна-мастацкая крытыка ў 20–30 гг.: творчыя аб’яднанні і іх выданні.
30. М. Багдановіч – крытык. Асноўныя тэмы і жанры выступленняў у друку (на прыкладзе 3–5 артыкулаў).
31. Літаратуразнаўчая і крытычная спадчына І. Замоціна. Творчасць на сумежжы дзвюх культур. Асаблівасці даследчага метаду.
32. Крытычная спадчына М. Гарэцкага.
33. Літаратурна-мастацкая крытыка як сістэма жанраў. Узроўні яе функцыянавання.
34. Аналітычныя жанры асвятлення літаратуры і мастацтва: творчы партрэт, рэцэнзія, артыкул.
35. Рэцэнзаваанне: пераадоленне “нормы” як пераасэнсаванне статусу рэцэнзіі ў бягучым літаратурным працэсе.
36. Літаратурна-мастацкая крытыка ў пасляваенныя і наступныя дзесяцігоддзі (вызначальны кірунак і крытэрыі ацэнкі).
37. Магчымасці і рэсурсы сучаснай літаратурна-мастацкай крытыкі ва ўмовах змены вартасных арыенціраў і крытэрыяў эстэтычнай ацэнкі.
38. Ю.М. Лотман аб навуцы, мастацтве, культуры (артыкулы “Как говорит искусство”, “О природе искусства”, “Этот трудный текст”, “Семиотика и литературоведение”, “Люди и знаки” і нш.).
39. Традыцыі і сучасны стан беларускай тэатральнай крытыкі.
40. Беларуская кінакрытыка і кіназнаўства: станаўленне, развіццё, сучасныя тэндэнцыі.
41. Музыкае мастацтва і крытыка: разнавіднасці формаў і спецыфіка іх асэнсавання.
42. Крытыка аб выяўленчым мастацтве розных відаў.
43. Асаблівасці асэнсавання крытыкай тэле-радыёмастацтва.
44. Нацыянальнае і агульначалавечае ў мастацтве і крытыцы.
45. Высновы прафесійнага майстэрства крытыка.
46. “Новая крытыка”: паняцце, прынцыпы асэнсавання мастацкіх твораў.

Крытэрыі ацэнак вынікаў вучэбнай дзейнасці

Для бягучага кантролю ведаў студэнтаў выкарыстоўваецца рэйтынгавая сістэма, якая дзейнічае падчас семестра (гл. «Схему ацэнак ведаў студэнтаў»). Прамежкавымі формамі кантролю засваення прадмета з'яўляюцца аналіз літаратурнага (мастацкага) твора ў пісьмовай форме, напісанне водгукаў, рэцэнзій, эсэ. Асноўнай формай кантролю з'яўляецца залік (экзамен) па прадмеце, вынік якога можа таксама вызначацца паводле рэйтынгавай сістэмы.

Дадатковымі крытэрыямі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці можа быць напісанне даследчага праекта, твораў у асноўных літаратурна-крытычных жанрах, журналісцкая праца ў спецыялізаваных СМІ.

Схема ацэнкі ведаў студэнтаў

1. Наведванне студэнтамі лекцый і практычных заняткаў – 29 балаў, у тым ліку:
  - наведванне лекцый – 14 балаў (1 лекцыя = 2 балам)
  - наведванне практычных заняткаў – 15 балаў (1 занятак = 3 балам)
2. Актыўнасць на практычных занятках – 5-10 балаў
3. Удзел у дыскусіях – 5-10 балаў
4. Правядзенне прамежкавых залікаў (пісьмовая праца) – 5-10 балаў
5. Самастойныя віды работ – 5-10 балаў

Выніковая ацэнка:

Колькасць набраных балаў	Выніковая ацэнка
Меньш за 29 балаў	Нядопуск да заліку (экзамену)
Ад 29 да 35 балаў	4
Ад 35 да 45 балаў	5
Ад 45 да 55 балаў	6
Ад 55 до 65 балаў	7
Ад 65 да 80 балаў	8
90 балаў	9
Ад 90 да 100 балаў	10

Спіс рэкамендаваных сродкаў дыягностыкі

Падчас семестра праводзіцца вуснае апытанне на занятках, ацэньваюцца выступленні студэнтаў у ходзе дыскусій, практычных заняткаў, а таксама пісьмовыя працы ў выглядзе водгукаў, рэцэнзій, эсэ.